

Jan Roubal:

HISTORIE PRAŽSKÉ KOLEOPTEROLOGIE.

Na památku desetiletého jubilea
poctivé práce tohoto Sborníku.

Nejbližší okolí, široká periferie města Prahy a více méně zachovalé ostrůvky volné přírody a vhodné lokality pro existenci Coleopter v městě vlastním, na př. parky, různé zahrady, zelinářské plantáže, loučky, skupiny stromů, potoky, tůně, rybníky, kaluže, zbytky bažinek, různé stráně, meze, okraje cest, úvozy, pustá, dosud nezastavěná místa, rumiště, neregulované břehy, hradby, staré jámy, hospodářské statky, ohrady, staré budovy, staré zdi, hřbitovy, příkopy, hradby, živé ploty, staré dvory, různá skladiště organických hmot, cihelny, lomy a pod. měly a místy dosud mají svou faunu nižších a nejnižších živočichů, jež někde se soustředila v podivuhodné bohatosti, někde se co chvíli její poměry mění, fauna se přizpůsobuje, stěhuje, mizí atd. Ovšemže neúprosná a bezohledná civilisace nezadržitelným tempem život její ničí, potlačuje a restringuje vždy víc; zvláště moderní doba a poslední události dějinné posunuly periferii nesmírně daleko centrifugálně od míst, kde ještě asi před 70 lety byla značně zachovalá formace původní přírody na obvodu Prahy. Expresivní pokrok techniky vystupňoval už dnes civilizaci tak povážlivě, že už je skoro utlumen volný život přírody i na periferii a tím více ve vnitřním městě, ne-li docela znemožněn, k čemu napomáhá mimo jiné i otrávená atmosféra, neklid a ryčnost celého života velkoměsta. Vymizely celé skupiny, celé biocoenosisy, řady hmyzích forem navždy. V literatuře jsou toho hojné ohlasy, mimo různé náznaky a nářky v některých uvedených pramenech a v denním tisku najdeme na př. toto: Klapálek Fr., prof., *O ceně sbírek hmyzových. Vesmír, XXIX., 1895, p. 161—163*: »...postup celé lidské kultury, který je hlavním zhoubcem hmyzu a jiných tvorů. Kam pak se poděli motýlové, kteří se proháněli před koňskou a slepou branou? Ty nikdo nevychytl, ale na činžácích, rozumí se samo sebou, housenky jejich živý býti nemohou.« Podobným tonem je psán dále citovaný článek Dietzův. Oberberger J., Phil. St., *Několik poznámek k úpravě Štvanice. Krása našeho domova. X., 1914, p. 10—11*, vypisuje bývalé bohatství fauny Coleopter na přírodovědecky druhdy proslavené Štvanici; byla tu znamenitá zvířena nejen náplavy immigrovaných, ale i autochonních forem.

Mimo ještě jiné podobné smutné zprávy jen tak namátkou na př. poukážeme na noticku »*Zmizelá lokalita*« od B. N. ve *Vesmíru XI., 1933, p. 132*, kde se slibuje, že budou podávány zprávy o zničených lokalitách vzácných přírodnin u Prahy a začíná se rybníčkem pod Malvazinkami, zmizelým s povrchu země....

Tam, kde dnes proudí moderní intenzivní život velkoměsta, leckde ještě před půl stoletím se vyskytovaly pohádkové idyly života hmyzího, na př. historickou cenu má exemplář sbírky autora této stati, *Calosoma auropunctatum*, pocházející ze švestkové aleje na Kravíně, *Tharops melasoides* ze Směček, *Capnodis tenebrionis* z Hodkoviček; ještě před nedávnými lety byl a zajisté ještě jest *Oryctes nasicornis* obyvatelem zahrad na Karlově, z tamních skupin třesňových stromů pochází řada kusů *Anthaxia candens*: *Anisarthron barbipes*, *Azinopalpis gracilis* (tento asi zavlečený, dle Heyrovského v *Col. Rundsch. 1914, p. 123*), *Menephilus cylindricus*, *Gronops lunata*, *Aulonium trisulcum*, *Langellandia anophthalma* atd. pozorování uvnitř Prahy; jinde

v Praze a okolí: *Helophorus pumilio*, *Orochares*, *Acidota cruentata*, *Aphodius obliteratus*, *Hoplia subnuda*, *Eremotes punctatulus*, *Tillus elongatus* atd. ve Stromovce do nedávna žili a mnozí zajisté dosud žijí: na př. *Thoracophorus corticinus*, *Zyras fulgidus*, *Oxyropa testacea*, *Plectrophloeus tenuicornis*, *Rhamnusium bicolor*, *Quedius brevicornis*, *Callicerus obscurus*, *Euryusy*, *Abraeus parvulus* etc., u Bohnic byl objeven *Euthiconnus* etc. Dosud slynou bohatstvím fauny Coleopter některé souvislé porosty parkové, hájové a pod., hlavně Královská obora, třebaže na př. druhdy proslavená Cibulka, Šárka, Hvězda, Troja a j. doznaly úderu civilisace na své původnosti tak neblahých změn. Údolí Svatopřokovské, Štvanice, Císařská louka a j. jsou, bohužel, exploatovány dávno. Ojediné, přelétavé a importované druhy jsou zjevy bezpředmětné, jako na př. *Calosoma sycophanta* v Štěšovicích, dle Rambouska v knize *Škůdcové a ochránci řepní*, Praha, 1928, p. 119, ale regulacemi a jinými stavbami vodními byly už dávno znemožněny i podmínky imigrace po velkých vodách a bývalý kontingent bohaté ripikolní fauny, na př. nad Smíchovem, na Maninách skoro úplně vymizel. Praha vykazuje tak bohatou faunu ne proto, že velká města jsou sídly entomologických společností a mnoho odborníků tu pracuje usilovně na prozkoumání všech, často nota bene velmi zúžených lokalit; z literatury jsou známy výsledky zajímavých výzkumů, na př. periferie Vídně — třeba vzpomenouti jen Heikertingerových studií halticidologických — Budapešti, Berlína. O Paříži existují podobné práce čtyři, a to: z minulého a předminulého století: Geoffroy E. L., »*Histoire abrégée des insectes qui se trouvent aux environs de Paris*«, 1762; Fourcroy A. F., »*Entomologia parisiensis sive Catalogus insectorum, quae in agro parisiensi reperiuntur*«, 1875; Walcenaër M., »*Faune Parisienne (insectes), ou Histoire abrégée des Insectes des environs de Paris* etc., 1802; Boissudval J. A. et Lacordaire Th., »*Faune entomologique des environs de Paris ou species général des insectes qui se trouvent aux alentours de Paris*«, 1835. Nebo: W. Koltzeů v 197-stránkový »*Verzeichnis der in der Umgebung von Hamburg gefundenen Käfer*«, 1901, je nadepsán »*Fauna Hamburgensis*« a nedávného data je zajímavá práce: Harold E., *Coleoptera collected near London during 1914—1916*. The Entom. Magaz. LIII., 1917, p. 109—111 a j. Dále citovaná Schmidtova »*Fauna Pragensis*« je ovšem pouhým podobným pokusem, a přec je Praha odedávna známa výsostně příznivými poměry přírodami, pokud jde o polohu, geologický substrát, floru, hydrografické a j. předpoklady pro bohatost hmyzí zvířeny. Proto tak často je Praha citována nejen v domácí, nýbrž i v cizí literatuře, jakožto lokalita pozoruhodných a i eminentně vzácných forem Coleopter; vždyť i nomenklatoricky toho máme důkazy, na př.: *Napochus pragensis* Machul., Sbor. entomol. odd. Národ. mus. v Praze, I., 1923, p. 70. — *Agrilus sulcicollis* Lacord. f. *pragensis* Obenbg. Wien. Entom. Zeitg. XXXVI., 1917, p. 214. — *Mordella aculeata* L. f. *pragensis* Roub. Čas. Čsl. Spol. Entom. XVIII., 1921, p. 36. — Mimo to je popsána řada Coleopter přímo z Prahy a periferie, jako: *Agonum dorsale* Pontop. f. *Moleki Rambous*. Čas. Čes. Spol. Entom. IV., 1907, p. 42. — *Neuraphes talparum* Lok. jun. Čas. Čes. Spol. Entom. XVII., 1920, p. 1. (Dodatek k citátu: Roub. Entom. Blätt. XXII., 1924, p. 186—187.) — *Trimium brevicorne* Reichb. v. *bifoveolatum* Lok. jun. Čas. Čsl. Spol. Entom. XVI., 1919, p. 20. — *Claviger testaceus* Preyss. Verz. böhm. Ins. 1790, p. 38. — *Hister (Hetaerius) sesquicornis* Preyss., Mayers Sammlung physikalischer Aufsätze, Dresden, II., 1792, p. 3 a *Elatér (Hypnoidus) quadripustulatus* Preyss. l. c., p. 8, oba z Prahy — po druhé popsáni a jsou dnes synonyma. — *Saprinus aenus* F. v. *Klička* Lok. jun. Čas. Čsl. Spol. Entom. XVI., 1919, p. 20. — *Hister quadrinotatus* Scriba.

v. innotatus Lok. jun. Čas. Čsl. Spol. Entom. III., 1906, p. 9. — *Calvia decemguttata* L. f. *unicolor* Wingelmüll. Verh. zool.-bot. Ges. Wien LXII (1912), p. (183). — *Urodon rufipes* Oliv. f. *nigritarsis* Reitt. Wien. Entom. Zeitg. XXXV., 1916, p. 126. — *Scolytus Kirschii* Skal. Entom. Monatsblätt. I, 1876, p. 112. — Mimochodem, z Lepidopter je to na př. *Apamea Nickerli* Frey., jež dlouho byla považována za pražský endemický druh.

A z nedalekého okolí pražského dodnes jsou popisovány nové formy, jako na př. z Podhoří *Hister sinuatus* Illig. f. *Heyrovskyi* Schleich. Entom. Blätt. XX, 1924, p. 58, cf. Heyrovský, Čas. Čsl. Spol. Entom. XXI, 1924, p. 67.

Ze zkušenosti sběratelské má vznik tradice, že právě v blízkosti měst bývá hmyzí fauna zvláště bohatá, že některé hmyzí druhy s oblibou se táhnou právě k nim, na př. jsou to krepuskulární druhy, na světlo silných umělých zdrojů naletující formy, věc obligátní u Lepidopter, některých lumků a pod., ale hlavně jsou to staré parky, zahrady a jiné svrchu uvedené biotopy, často ostrůvkovité, kde se fauna koncentruje, a že v těch místech se koná množství pozorování odborníků a sběratelů. Otázku samozřejmě třeba řešit pokusně a racionálně. Mimochodem dlužno poznamenati, že cestovatel Stanišlav Vráz ve svých přednáškách tvrdil, že v tropech nápadně je bohatá hmyzí fauna právě jen poblíž osad lidských.

V klassické literatuře o pražských Coleopterách je citováno všelicos zajímavého přímo z Prahy: Preyssler Johann Daniel, *Verzeichniss böhmischer Insekten*. Prag. 1790, p. 1, 104, 2 Kupfertaf. Tam je popsán *Claviger testaceus* na základě bubenečského materiálu. Rok na to Preyssler v Mayerových *Sammlung physikalischer Aufsätze etc.*, Dresden, I., 1791, p. 65 píše o montánním *Nepachys cardiaca*, velmi vzácném to *Cantharidu*, že žije též u Prahy; podává jeho podrobný popis a bionomii. Od těch časů, jak se zdá, nebyl tento znamenitý druh nikým odtud citován ani u Prahy pozorován. Jiná znamenitá, ovšem jen několika druhů se týkající práce o vlastní Praze, jest: Schmidt Hermannus Max, *De Pselaphis faunae pragensis*. Prague 1834. 2. Taf., p. 1—50. — Krombholz J. V. v *Topographisches Taschenbuch von Prag, zunächst für Naturforscher und Ärzte*. Prag. 1837, na str. 124—126 sub »Fauna Pragensis, Übersicht der seltenen Insecten-Arten in der Umgebung von Prag« je velmi skrovný výčet Coleopter od Fr. Xav. Fieberta. Tento je autorem práce o *Cetoních*, *Die böhmischen und österreichischen Cetonien*, Časopis českého musea II., 1831, seš. 4., p. 4, 1 t.

Zajímavá je zpráva o pražských *Potosia metallica* od Dr. Kraatze, Entomol. Monatsblätt., II., 1880., p. 60 »die entwickelten Käfer werden in der Puppenhülle als Kinderspielzeug in Prag von den Bauern auf die Wochenmärkte gebracht; bei uns habe ich davon nichts gehört.«

Synthesou tehdejších známostí byl Lokayův *Seznam brouků českých* a paralelní německé vydání *Verzeichniss der Käfer Böhmens*. 1869, 1—76 v díle *Práce zoologického oddělení pro přírodovědecké prozkoumání Čech* (Archiv pro přírodovědecké atd.), též německý titul, část I. díl IV., 1. Praha. V úvodě je citována i literatura. (i Voigt) a vyjmenování přispěvatelů (z pražských Haber, Heller, Kolář). Pokud jde přímo o pražské údaje, jsou mnohé dnes už jen historické, zajisté na Petříně už nežije *Carabus auratus* (o tom cf. též Bernau, G. Dr. Entom. Blätt. XI., 1915, p. 22.) Na tento nejlepší spis o našem tematě se potom navazovaly jiné práce, byl doplňován, dán tím impuls k dalšímu pozorování etc. Purkyňova Živa měla mimo nepatrné koleopterologické noticky rovněž od Lokayesen. znamenitý článek: *Popsání hlavních druhů mravenců v Čechách žijících, s ohledem na hosty u nás dosud v mraveništích nalezené*. VIII., 1860, p. 238—253, kde je zase Praha citována. Také v »Kroku« bylo leccos entomologického. Karl

Fritsch v *Jährliche Periode der Insectenfauna von Österreich-Ungarn. Sitzungsber. kais. Akad. Wiss. Wien. XXXVII., 1877, 136 p., 9 Taf.*, basiruje též na své práci *Über die jährliche Verteilung der Käfer, ib., 1851*, má celé stovky fenologických dat o pražských Coleopterách. Slavný botanik F. M. Opiz žil v Praze v prvé polovici 19. stol. a byl prvním zakladatelem výměnného internacionálního ústavu přírodnin; vydal několik seznamů a též seznamy Coleopter na výměnu (*Einladung zu . . . Insecten-Tausch, Isis, VII., 1819, p. 1065—1068. — Naturalientausch, 1823—1826*, další podobný seznam 1823—1825, 1826.) — Univ. prof. Fr. Stein v Praze publikoval od r. 1835 do 1854 též o *Ipidech* a i jinak se zabýval koleopterologií.

Od r. 1848 měl v pražském Klementinu sídlo německý přírodopisný kabinet, jehož správcem byl doc. Dr. Nickerl a potom věhlasný koleopterolog L. Redtenbacher.

Výstižně vzpomenu Kořenský entomologického života za doby Nickerlů a éry starých členů fysiokratické společnosti ve Vesmíru XXVII., 1898, str. 236—237, 254—255 článkem »Zoografické drobnosti z okolí pražského«. Mimo jiné autor zmiňuje se i o Preysslerovi. Obsah článku se týká skoro jen lokalit závistských a davelských. — Literárně historicky je zajímavé i to, že byl zvěčněn kolepterologický ruch zlaté doby starolokayovské divadelní hrou, již složil Antonín Lokay a vydal F. Šimáček. Podkladem veselohry byla sběratelská manie tehdejších pražských broukařů a jejich lovů *Centrotom* na závistsko-davelských stráních. Přílišná jednostrannost čistě sbírkářského a obchodnictvím páchnoucího metier některých zavraždila příčinu k tomu, že oficiální zoologové pohlíželi na jejich činnost dost nedůvěřivě a dlouho byla takováto entomologie bagatelisována, diskreditována, často vinou jejich adeptů-primitivistů, sportovníků, obchodníků, a odium se přenášelo na vlastní vědecké ponětí a dlouho trvalo, než nastala úplná rehabilitace. Sám na př. tak všestranný prof. Frič zvěděv o pisateli tohoto článku, svém žáku, kterého různě vyznamenával pro zájem o zoologii a zejména ornithologii, že také nějak tajně slouží modle entomologické, otázal se ho — vkládaje do otázky celé své kredo a potenci koleopterologickou: »Jestli pak Vy víte, kerej máme nejvzácnější brouk?«, a hned sám odpověděl: »Je to Cátops, ten žil v staré musejní zahradě«. Jinak ovšem Frič svého spolupracovníka v Archivu pro přírod. výzkum Čech, Lokaye sen., si vážil a též napsal o něm srdečné rozmarné články ve Vesmíru.

Schmidt-Göbel v *Stett. Entom. Zeitg. I. 1840, p. 28—32, 114—116* psal seznam českých Coleopter, *ibid.*, XVI., 1855, p. 212—214 v doplňcích k Zebeovu seznamu německých Col. připomíná některé rarity pražské fauny a *ibid.* XXXVIII., 1876, p. 388 ještě píše o pražských *Capnodis tenebrionis* a o *Cryptohypnus dermestoides*. — Od roku 1851 vychází v Praze německý časopis *Lotos*, v jehož starých ročnících bylo též tu a tam něco koleopterologického o Praze, tak Amerlingův článek o *Crioceris v r.* XIV., 1864, p. 138—141, 168—172 se týká materiálu z Petříkovské zahrady a pod.

Ve starém *Vesmíru* bylo poměrně velmi mnoho z našeho odboru, a pokud jde o *Coleoptera*, byl genre všech skoro tamních článků ve stylu tohoto časopisu, jaksi »vesmírovský«, nijak nemaje fasonu současných periodik entomologických — nicméně pro povzbuzení a popularisaci znamenal výborný ten časopis mnoho a byl pro naši přírodovědu — po *Živě* — jakousi analogií probuzenectví, jevícího se v ostatní literatuře. Všelijaké ty situační a náladové biotopické a bio-coenosní články měly svůj půvab, třebaže mnohé byly anonymní a někdy i schematisované; v mnohých se jednalo o pražském okolí. Pozoruhodný je reminiscenčně sběratelský, místy ovšem poněkud naivní článek: Dietz, Jindřich, *Praha s okolím jindy a nyní. Vesmír. 1892, p. 2—3, 50—51.*

Ve *Vesmíru* jsou též i osobní vzpomínky na pražské koleopterology, výstižně je charakterisována památka nezapomenutelného Lokaye sen. atd. — Tamže už před dále citovaným článkem Blattného je napsaný Roubalem, XXXII., 1903, p. 58—59 situační článek *Entomologická fauna na zdech ulic pražských*. — *Gesellschaft für Physiokratie in Böhmen* (Spolek pro fysiokracii v Čechách) vykonal mnoho pro výzkum hmyzí fauny u nás, direktně však o Col. Prahy nic většího nepublikoval — Klimův seznam českých Col. [Klima Ant. JUDr. *Catalogus insectorum faunae bohemicae*, VI. Brouci. (Coleoptera.) Praha. 1902, 226 p.] (též německy), je bez jakýchkoli dat o lokalitách a pod., pouhý výčet jmenný. Autor v úvodě uvádí mezi jinými, jinde v naší práci už citovanými, též tato jména pražských sběratelů: Höhm, P. Kheil, JUDr. Klepsch, Kreissl, Mell, Wendler. Zato velmi pilně, a na tehdejší dobu racionálně, členové sbírali, celé okolí Prahy bedlivě probádali, zejména jsou vzhledem k některým skupinám (na př. *staphylinologicky* Skalitzkým, Rodtem), revidovány, sledovány a doplňovány údaje Lokaye sen. a leccos je poskytováno k studiu cizím, na př. vídeňským odborníkům. Okolo patriarchálních osob Nickerla otce a syna seskupila se řada entomologů, po přednosti i koleopterologů. Na výsost bohatý materiál sbírek musea Nickerlů je uložen celý v Národním museu pražském. Historie Nickerlovské rodiny, v celém entomologickém světě známé, vyličil Dr. V. Vávra v článku *In memoriam Nickerl v Sborníku Entom. odd. Národní musea v Praze. I., 1923, p. 3—12*. — Sběrka Skalitzkého je v *Naturhist. Mus. ve Vídni*, sbírky a jich zlomky ostatních členů bývalé družiny fysiokratické společnosti porůznu jsou rozptýleny doma i za hranicemi. V letech sedmdesátých žili v Praze též tito pilní koleopterologové: Antonín Fleischer (potomní dále citovaný brněnský zdr. rada MUDr. Fleischer), Haury, Hennevogel, Hüttenbacher, Jurasky, Srnka, Stussiner mimo ostatní už uvedené a níže vzpomínané snad možno uvést ještě: Ebert, Haeckle, Hoffmeister, Hübel, Müller, Vlček.

Prof. Dr. Fr. Vejdovský studoval na pražské universitě současně s Fleischrem, měl též zájem o Coleoptery, psal později některé ony situační články o broučích biotopech středních Čech a v Raymanově *Živě, I., 1891*, v práci *Dnešní stav zoografie české*, na str. 134, 180 se dotýká poněkud i našeho tematu. Na rozhraní stol. XIX. a XX. sbírali hojně a často nanejvýš pozoruhodné druhy Coleopter okolo Prahy Pecka, Weinzettl, Schiffner, Gürtler, Srb, Zavadil, Fulín, Kořenský a j. — JUC. T. Krása patřil k mladé generaci tehdejší a jako tehdy náš nejmodernější odborník, žák Gangelbauerův, Bernhauerův, Kraatzův a Luzeův, přešel ze *Společnosti pro fysiokracii do Čes. Spol. Entomologické*, ustavivši ser. 1904; mimo studium Coleopter, zejména *Staphylinidů*, *Pselaphidů*, *Scydmaenidů*, *Halticidů*, a zvláště *myrmekofilů* v okolí Vraného zajímal se i o faunu pražskou. Slavný S. J. E. Wasmann navštívil v devadesátých letech Prahu a v jejím okolí konal pozorování o *myrmekofilech*; jeho *Kritisches Verzeichnis der myrmekophilen und termitophilen Arthropoden*, Berlin, 1894, 231 pp. cituje často starého Lokaye a ještě mimo to Prahu. (Dávná návštěva Krásaťova do Prahy platila vlastně údolí Davelskému). Stará tradice studia myrmekofilů — v souvislosti s kultem *Staphylinidů*, *Pselaphidů* a *Scydmaenidů* (že je českých *Clavigeridů*, *Pselaphidů* a *Scydmaenidů* 64 druhů cf. *Vesmír, V., 1876, p. 216*) — koncem minulého a počátkem tohoto století měly u nás mocnou ozvěnu z ciziny: pro studium myrmekofilů spisy Forelovy, Fabreovy, Escherichovy, Janetovy, Wasmannovy atd., pro staphylinologii autoři uvedení při jméně Krásově a tak po zmíněném seznamu myrmekofilů starým Lokayem v *Živě*, byl skoro současně uveřejněn

seznam budoucích myrmekofilů Lokaým jun. v Čas. Čes. Spol. Entom. a Roubalem všech myrmekofilů českých, tehdy známých, v *Prodromu myrmekofilů českých*. Věst. král. česk. spol. nauk. 1905, p. l. 41, kde též je vícekrát citována Praha. (Cf. též Roubal, Kol. Rundsch. XVIII., 1932, p. 120—125.)

Na základě seznamu Col. starého Lokaye citována lokalita Praha v potomních knihách: Klika Josef, *Přírodopis názorný pro školu a dům*. Brouci. 1873. Praha, 448 p., 8 t. (Citáty jen ojedinelé). Kliment Josef—Zoufal Vladimír, *Čeští brouci. Německý Brod*. 1889. 811 p. Nepatrné zmínky jsou i ve dvou příspěvcích k české broučí fauně od Roubala ve *Verhand. d. zool.-bot. Gesellsch.*, Wien, 1903, p. 360—383 a 1904, p. 643—645; v těchto *Verhandlungen* i jinak je vzpomínáno našich poměrů, posledně na př. je citována Praha Scheerpeltzem, *pt.* 79, 1929, p. 32 (*Olophrum piceum*), *pt.* 61 (*O. fuscum*), p. 116 (*O. assimile*). — Schaufuss, C. Calwers *Käferbuch*, VI. vyd., 1910—1916, basíruje též na starších datech o Praze. — V *Arch. für Naturgesch.*, Berlin, 82, 1916 v *Holarktische Anthaxien*, p. 1—187 má na př. u *Anthaxia candens* Dr. Obenberger citovánu Prahu a l. c., p. 11 píše o *Philonthus juvenilis* z Manina o *Buprestidech* ve více jiných periodikách má zmínky, na př. v *Praze zool. Pol. Pañ. Muz. Przyr. Warszawa*, 1927, p. 195—250 etc.

Popisy okresů mívají obyčejně velmi nejasné a povrchní práce neodborníků o zvířeně, tak »Smíchovsko a Zbraslavsko«, 1899, za redakce prof. Fr. Hansla má v stati VII., *Zvířena*, p. 87—98 o Col. něco málo na str. 94—96.

V *Deutsche Entom. Zeitschr.* 1915, p. 77—80, uvádí Roubal J. též některé noticky, rovněž v *Soc. Ent.*, na př. XXXIV., 1918, p. 2, v *Kol. Rundschau*, *Entom. Blätt.*, pak v *Entom. Rundschau*, v *Col. Centralbl.*, *Entomol. Nachrichtenbl.*, Wien. *Entom. Zeitg.* — atd., rovněž ovšem i jinými autory jsou tu udávány případné poznámky o Praze.

V *Berl. Entom. Zeitschr.* IX., 1875, 401—409 Eppelsheim při dvou *Staphylinidech* jmenuje Prahu, v *Münsch. Kol. Zeitschr. I.*, 1902/3, p. 257, oznamuje Breit Skalitzkého nález *Ptinus Schlerethi* od Prahy. — Carabologicky se zajímal o pražské okolí Hammer, Dr. Bernau tu sbíral 11 roků a v četných svých studiích o něm se zmiňuje; též Dr. Sokolář se dotýká našich poměrů.

Netolitzky F., Dr. v doprovodech k zoogeografickým tabulkám o některých *Bembidiích* v *Entom. Blätt.* tu a tam též uvádí Prahu. — Zoufal Vl. v *Entom. Blätt. V.*, 1909, p. 111, opakuje památný nález Lokaye jun.: *Notorrhina muricata* v Královské oboře.

»Prag« uvádí i Ganglbauer, *Die Käfer von Mitteleuropa* na př. II. (1895) a Reitter, *Fauna Germanica*, ač se tím myslí zpravidla široké pražské okolí.

Moderně a intenzivně začali pracovati členové nově založené *České společnosti entomologické v Praze* od r. 1904, kdy udával tón české koleopterologii Dr. Emanuel Lokay jun., jenž velmi dobře znal většinu skupin Coleopter pražských. Historicko-retrospektivní článek o této společnosti v jejím *Jubilejním sborníku na paměť 20letého trvání jejího 1904—1924*, p. 3—5, od JUDra L. Heyrovského.

V »*Časopise České (Československé) společnosti entomologické*« bylo sneseno mnoho materiálu o našem předmětu a poukazuje se na jeho obsah en bloc, ježto nelze z technických důvodů na tomto místě vše rekapitulovat. O Praze a okolí psalo tam více odborníků, a to zejména sídlících v Praze — poukazuje se na jejich seznam ve výčtech členů. Daleko ovšem ani malá část toho, co nasbírali někteří, není publikována, ale byla uložena v jejich zachovalých nebo nezachovalých sbírkách. Přímo o fauně Col. v Praze pojednává článek

Vladimíra Blattného, nadepsaný: »Broučí fauna na zdech vinohradských domů v dubnu 1910«. Čas. Čes. Spol. Ent. VII., 1910, p. 135—137, velmi překvapuje v seznamu *Elaphrus aureus*, *Aleochara moereus*, *Mycetoporus Maerkeli*, *Omalium oxyacanthae*, *Ptomophagus variicornis*, *Corticaria abietum*, *Ptinus bicinctus*, *Ceuthorrhynchus barbareae*. — Zajímavé jsou referáty o ukázkách materiálu v občasných schůzích. Společností Entomologickou v Praze jsou publikovány podrobné a moderně koncipované seznamy některých čeledí jako separátní partie Časopisu, »Entomologické příručky«, a tam ovšem i pražské lokality citovány; dosud vyšlo: Heyrovský Leo, Dr.: *Seznam brouků republiky Československé (Catalogus Coleopterum Czechosloveniae)*. 1. *Cerambycidae. Tesaříci*. 1930, 61 p., a Pfeffer Antonín, Ing.: dto. 2. *Ipidae. Kůrovci*. 1932, 32 p., 1 tab. Právě vyšlo Labler Karel a Roubal Jan: 3. *Histeridae*.

Roztroušené i v jiných domácích periodikách se objevují zmínky, delší poznámky a pod. o Col. pražských, na př. ve *Výročních zprávách Klubu přírodovědeckého v Praze*, zde na př. v XLI., 1910, p. 45—53 je Rambouskův článek *Čeští zástupci rodu Mycetoporus Manh.* s některými pražskými údaji, ve *Sborníku téhož Klubu*, na př. Roubalův článek v XI., 1912, ve *Sborníku Klubu přírodovědeckého v Prostějově*, 1900, v práci o *kůrovcích* se zmiňuje o citovaném už *Scolytus Kirschi Rom.* Formánek.

Pozoruhodná, zejména nadpisem a celkovým plánem, je publikace Vimmerova v *Domovouce Velké Prahy od Ladislava Horáka: Praha dávná i naše, podmínky prostředí a činitelé*. Sv. IV.: *Poznámky biologické*. S příl.: *Sady a lesy okolí Prahy*. Praha 1913, p. 1—112, 60 ob. Jsou tam též zmínky o Col. Práce je ovšem rázu čistě popularizačního, situace schematisovány, autor musel sledovat tendence školských učebnic. Na př. na pražských dvorech sotva žije *Aphodius depressus* a ve sklepích *Pselaphidi*. Neznám článku Vimmerova »Živočišstvo«, p. 30—36 v publikaci »Politický a školský okres vinohradský«.

Kromě už zmíněných autorů a sběratelů, zvláště někteří ještě z těch, na něž poukazují jako na členy Čes. (Českoslov.) spol. entom., snesli mnoho materiálu, týkajícího se našeho tematu, většina jejich sbírek je v Národním muzeu, sbírky žijících jsou v rukou toho-onoho, něco bylo jinde uloženo, zlomky a jednotlivé exempláře se dostaly i za hranice, třebaže jich většina figuruje v seznamech členů »Společnosti«.

Zrekapitulujme si ještě jména těch, kteří nasbírali zajímavé materiály v pražském okolí a o kterýchžto sběrech nebylo dosud publikováno všechno, nebo jen málo, nebo nic, jsou to zejména: Achard, Baudyš, Brabec, Blattní, Dr. Frankenberger, Holík, Ing. Jedlička, Joukl, Dr. Jureček, Klenka, Dr. Klička, Kruta, Dr. Kříženecký, Lázníčka, Ing. Machulka, Masner, Molek, Mulač, Dr. Ondřej, gen. Dr. Pečírka, pres. Pohnert, Ing. Prokš, Dr. Purkyně jun., Roland, Smetana, Staněk, Syrovátka, Ing. Štěrba, Štícha, Dr. Uzel, Vajs, Veselý Ferd., Vonášek, Všetěčka, Zeman a j.; ostatní už jsou jmenováni napřed nebo je o nich zmínka dále.

Někteří z jmenovaných se sdružovali v soukromé kroužky (na př. kroužek Černého, Jouklův), o čemž se zmiňuje i Heyrovský v citovaném retrospektivním článku. Mimo to bylo podobné ohnisko v bytě Emila Bindra, dlouholetého činovníka Klubu přírodovědeckého a mecenáše přírodních věd, Dra Lokaye jun., Ph. St. J. Roubala, stud. Fr. Rambouska, a j. Dům Nickerlů se skvělým soukromým museem entomologickým byl střediskem svého druhu. — Klub přírodovědecký v Praze měl též

sekcí entomologickou, v níž se více-méně uplatňovali a o pražskou koleopterologii se zajímali, na př.: Binder, Duda, Janele, Klapálek, Kotouč, Kracík, Maule, Polák, Rambousek, Roubal, Saska, Starý, Šrámek, Šustera, Žežula a j., někteří jen všeobecně.

O přednáškách, konaných v občasných schůzích, přinášel referáty *Vesmír*, jako na př. o Roubalově přednášce o našich (a i o pražských) *Staphylinidech*.

Jubilejní Sborník »Klubu« na paměť 60letého jeho trvání (1869—1929), »*Vývoj české přírodovědy*«, 1931, 189 p., 13 Ot., uspořádal Dr. Lad. Vinikláš. V ústavě pro anatomii, srov. morfologii a embryologii při české universitě a v pozdějším zoologickém ústavě tamže dopřával tehdejší docent a potomní profesor Dr. A. Mrázek studentům, aby se zajímali o koleopterologii a zvláště podporoval studia o myrmekofilech našeho pražského rayonu, mimo jiné mu vděčí za mnohou generosnost Maule, Roubal a dnes už nežijící Kracík, Niesner, Rambousek, kterýžto poslední měl zvláště mnoho cenného materiálu pražského — svého a Mulačem a Zemanem sesbíraného, — dále Jindřich Veselý.

V Národním museu byla věnována pozornost pražské koleopterologii větší — menší měrou pod reflexem těch snah, které byly vylíčeny nahoře, ale nijak exklusivně. Teprve po státním převratu, když potomní správce zoolog. sbírek Dr. Jan Obenberger, jenž je i docentem entomologie na *Karlově universitě*, začal v museu působit, byla věnována bedlivá pozornost nejen entomologii vůbec, ale v prvé řadě koleopterologii a v jejím rámci není zapomínáno na okolí pražské. Mnozí z jmenovaných odborníků, vedle šéfa, na př. Labler, Dr. Mařan, Dr. Tábořský etc., etc. dokončují prozkoumání pražské koleopterologie. Národní museum vydává už deset let (od r. 1923) *Sborník entomologického oddělení Národního musea v Praze* redakcí doc. Dra Obenbergera a Dra Mařana z nadace Nickerlovy. — V *Časopise Musea království českého* vyšla od L. Heyrovského 1920 *Revise českých tesaříků*, 7 p. — Od téhož autora jest práce *Přehled českých kůrovců*, který vyšel *Čes. Spol. Entom. I.*, 1905, p. 94—96 psal H. A. Jouklo *Helophorech* (i některých jiných *aquikolech*) z tůní na *Židovských pecích*. — Velká díla všeobecně zoologická, na př. nové vydání Brehma, *Jandův Velký ilustrovaný přírodopis*, kde *Hmyz a nižší bezpáteří jsou zpracováni* doc. Drem Obenbergerem, a jiné hotové a chystané práce tohoto nezapomínají na příležitostné zmínky o Praze. — Výzkumné ústavy a podobné instituce pro studium užité entomologie též mívají slovo v otázkách našeho předmětu, tak na př. v lesnické a jiné praktické literatuře jsou zmínky o fytofágních *Coleopterách* pražského okolí. Též populární spisy a literatura pro mládež může býti připomenuta.

Fleischer Antonín, MUDr. napsal *Přehled brouků fauny Československé republiky. Brno. 1927—1930, p. 1—485.*) *Kritika, Doc. Dr. J. Obenberger, Čas. Čsl. Spol. Ent. XXVI.*, 1929—30, č. 5—6.) Záznamy o Praze jsou tu čerpány z mnohých pramenů námi udaných, od některých citovaných entomologů a na základě bohatých zkušeností autorových. Nejen ad vocem Prahy, ale velmi často také jinde i po stránce zoogeografické, i pokud jde o seznam sám, o různá jiná data atd. je Fleischerovo dílo v některém směru neúplné, protože se opírá jen o domácí publikace, a to ještě daleko ne o všechny, opomíjejíc skoro všechno to velké bohatství literárních prací o území v desítkách periodik, desítkách kompendií, monografií etc., etc. publikovaných skoro ve všech světových literaturách entomologických. I jiné nekritičnosti tu jsou a nijak je nezmenšuje místy až idylicky naladěný tón knihy. —

Je třeba dokončení, zrevidování a doplnění poznatků o pražské broučí fauně. Pro mnohé druhy to bude nekrolog, seznam ostatních by byl dokumentární přílohou k odůvodněné petici, adresované rozhodujícím činitelům dnešního života a všem přátelům přírody, aby se podporovaly, pokud možno, reservační snahy atd. pro uhájení existence forem pozoruhodných a spolu s jinými památkami přírodnými i těch, které jsou též takými objekty (na př. nejde o konservaci některého druhu fytofága přímo, ale jeho existence bude zachována zajištěním existence jeho milieu a pod.) a pak vůbec z důvodů čistě vědeckých, morálních a estetických je to požadavek samozřejmý.

Mnohé se ještě snad zachrání, mnohé zjistí, dokud tu ještě je; předpovídanou a den ze dne se uskutečňující prognosu milionové metropole nad Vltavou nemůže bezbranný, neútočný idealismus několika nadšenců zdržet, ale může právem kultury, právem vyšších hledisk a snad i jménem demokratismu mnoho vysvětlit, dokázat a tím zachránit.

Tendenci těchto řádků možno samozřejmě rozšířit na celou volnou přírodu a její památky a tak mutatis mutandis je doslov našeho článku stejně apologií ostatní fauny jako i rostlinných společenstev.

Tak početná řada tak zdatných odborníků pražských, z nichž mnozí jsou specialisté světového věhlasu, by lehce dokončila koleopterologický výzkum Prahy po zrevidování dosavadních sběrů, jen se obáváme, aby blízká budoucnost nás nepostavila před paradox, že máme odborníky, ne však faunu.

Hořejší práce je spíše historie sui generis, nijak ne na př. historie celé entomologie pražské a dokonce ne české a nabádá k naznačenému výzkumu po stránce racionálně vědecké, na př. formou popsání různých biotopických poměrů, biocoenos atd., nejen zjišťování t. zv. rarit. Také celkový moderně vypravený seznam s bionomickými daty nebo detailní speciální práce o určitých systematických skupinách by měly stejnou cenu.

Závěrem malá ukázka. Autor počátkem listopadu r. 1932 na jednom místě, ve formaci vegetace na nezastavěných periferních plochách na O ř e c h o v c e, tedy dnes už v Praze, zjistil společenstvo cca 60ti (což je počet poměrně velký!), druhů Col., mezi nimiž i uznaně zajímavé formy, zajímavé částečně i fenologicky. Jsou to: (seřaděno dle Vinklerova Catal. Col. reg. pal. 1924—1932) *Carabus intricatus*, pod kameny, starými cihlami, uložený v hibernálních jamkách, velmi hojný. *Notiophilus palustris*. *Asaphidion flavipes*. *Bembidion lampros*, *nitidulum*, *quadrinaculatum*, *obtusum*, první tři jednotlivě, poslední velmi hojně, pod přizemními listy rumných rostlin. *Trechus quadristriatus*, rovněž; *Harpalus aeneus*, *Acupalpus meridianus*, rovněž na hlinitém podkladě. *Amara ingenua*, jen pod skupinami *Rumex*, *Chenopodium*, *Lappa*, *Sonchus* a *Tussilago*, velmi hojně, druh celkem lokalizovaný a sporadický. *Microlestes maurus*. — *Catops fuliginosus*, 1 ex., druh vzácný. — *Sericoderus lateralis*, hojně. — *Omalium caesum*, jako všude obecný, *Platystethus nitens*. *Stenus providus*, *Astenus angustatus*, *Lathrobium fulvipenne*, *Xantholinus linearis*, *Philonthus concinnus*, *fuscipennis*, *varius*, *ventralis*, *nigritulus*. *Mycetoporus forticornis* (tento v jediném ex., druh vzácný a žijící obyčejně jen ve volné přírodě). *Tachyporus nitidulus*, *pusillus*, *chrysomelinus*. *Moetica analis*. *Atheta fungi* — všichni tito *Staphylinidi* pod tlejícími vegetabiliemi. — *Trixagus elateroides*, druh vzácný, s předešlými. — *Atomaria linearis*, kukly i právě vyvinutá imaga, velmi početně. — *Lathridius nodifer*, *Melanophthalma gibbula*, rovněž. — *Coccinella septempunctata*. — *Aphodius prodromus*. — *Lema cyanella*. *Phyllotreta vitulla*, *nemorum*, *atra*, všichni na plevelch. — *Longitarsus melanocephalus*, hojně. *L. gracilis*, f. *nom.*, f. *Poweri*, f. *nigrithorax*,

na *Tussilago*. *Mantura rustica*. *Chaetocnema concinna*, *hortensis*. *Psylliodes affinis*. — *Sitona lineatus*, *sulcifrons*. *Phytonomus nigrifrons*. *Rhinocus perpendicularis* na *Chenopodium* a *Polygonum*. *Miarus campanulae*. *Apion flavipes*, *miniatum*. Všechny fytofagní druhy na zmíněných rostlinách. Mimo to hojně larvy *carabacidové* a *staphylinidové*.

Résumé.

L'auteur donne dans le travail ci-dessus un aperçu de l'histoire coléoptérologique de la ville de Prague elle-même et de ses faubourgs, une histoire d'autrefois et d'aujourd'hui. Il décrit, d'abord, le territoire concernant les conditions nécessaires à la vie des insectes. Dans une forme presque essayistique, il y est spécifiée l'extraordinaire richesse de la faune coléoptérologique, de même un certain nombre de formes endémiques. Les comptes-rendus de tous les faits littéraires, de sociétés, personnes, réunions, musées et autres entreprises au point de vue coléoptérologique de notre capitale y sont traités complètement. Tous les titres des travaux littéraires, des autres, des collectionneurs, des localités et des insectes sont *soulignés* dans l'article principal. L'auteur, n'osant réclamer des droits pour des réserves naturelles de Prague adresse, au moins, un appel ardent aux collègues praguais les conjurant d'achever les découverts coléoptérologiques. On a ajouté, à la fin de cet article, un exemple d'une biocoenose des Coléoptères d'aujourd'hui de la cité de Prague.

